DODATEK
Tygodniowy.

Nro. 13. Dnia 13. Marca 1852.

Do statystyki zakładów naukowych w Galicyi.

W numerze 9tym naszego dodatku tygodniowego podaliśmy przegląd stanu nauczycieli i uczniów na gymnazyach; niniejszem podajemy podobny wykaz o innych zakładach naukowych naszego kraju na rok 1851.

A) Uniwersytet Lwowski.

Wydział naukowy	Personale nauczycieli						Personale kancelaryjne	Służba
	Profesorowie zwyczajni	Profesorowie nadzwyczajni	Suplenci	Asystenci	Prywatni docenci	Nauczyciele w ściślejszem znaczeniu		
Teologiczny	4	—	3	1	1	—	—	—
Prawniczy	6	1	—	—	—	—	—	—
Filozoficzny	7	1	1	—	3	3	—	—
Uniwersytet w ogóle	—	—	—	—	—	—	1	4
Razem	17	2	4	1	4	3	1	4

Wyszczególnienie i objętość zbiorów naukowych istniejących przy uniwersytecie.

1. Biblioteka uniwersytecka. Składała się z końcem roku szkolnego 1851:

a) ze zbioru książek o 33.300 tomach,
b) ze zbioru rękopismów o 311 sztukach,
c) ze zbioru kart jeograficznych o 55 sztukach,
d) ze zbioru artystycznego (stalorytów, litografii, olejnych obrazów) w sześciu tomach 21 poszytach i 225 pojedyńczych sztukach,
e) ze zbioru monet o 9.573 sztuk.
f) **ze zbioru mineralogicznego o 1.027 sztukach,**

2. Fizyczne muzeum i zbiór modelów ekonomicznych.

3. Gabinet naturalny: tenże składa się z tysiąca egzemplarzy czystych minerałów, z dwóchset egzemplarzy głazów, z dwóchset petrefaktów, z 300 gatunków plant exotycznych, 300 gatunków plant środko-europejskich, 80 egzemplarzy ptaków, 26 amfibiów, 20 entapanów, 54 egzemplarzy ryb, 290 rodzajów owadów.

Stan uczniów.

Wydział naukowy	1. Nowo imatrykulowani	2. Imatrykulowani w ogóle	3. Nadzwyczajni słuchacze	4. Liczba tych którzy także na inne wydziały uczęszczali	5. Liczba słuchaczów w ogóle	6. Liczba odeszłych z uniwersytetu	7. Stypendyści	8. Kwota stypendyów mon. kon.
	Kurs zimowy 1851							
Teologiczny	61	307	1	86	308	15	18	720
Jurydyczny	97	282	24	136	307	45	31	2450
Filozoficzny	12	19	154	1	309	85	4	350
Suma	170	608	179	223	924	145	53	3520
	Kurs letni 1851							
Teologiczny	—	292	1	67	293	56	21	840
Jurydyczny	28	282	17	113	301	61	30	2400
Filozoficzny	2	16	92	2	221	63	2	100
Suma	30	590	110	182	815	180	53	3540

Uwaga ad 1 i 2. *Słuchacze teologii imatrykulowani niesą na uniwersytecie, przeto nazwa ich jako imatrykulowanych słuchaczów niejest właściwa.*

„ **3.** *Liczba słuchaczów nadzwyczajnych jest tylko względna, gdyż niektórzy z nich zapisani byli na dwóch wydziałach naukowych.*

„ **5.** *Także i te liczby są tylko względne, ponieważ znaczna liczba słuchaczów zapisana była na kilku wydziałach.*

Absolutna liczba okazuje się z następującego zestawienia:

A. W kursie zimowym.

a) Na wydziale teologicznym:

zwyczajnych słuchaczów	307
nadzwyczajnych	1
Razem	308

B. W kursie letnim.

a) Wydział teologiczny:

zwyczajnych słuchaczów	292
nadzwyczajnych	1
Razem	293

b) Na wydziale jurydycznym:
zwyczajnych słuchaczów.......... 282
nadzwyczajnych.......... 24
między tymi teologów.......... 4
zostaje.......... 20
do tego zwyczajnych.......... 282
Razem.......... 302

c) Na wydziale filozoficznym:
zwyczajnych słuchaczów.......... 19
nadzwyczajnych.......... 154
między tymi teologów.......... 83
a pod *b)* już wymieniony.......... 1
84 zostaje.......... 70
Ogółem.......... 89

Suma ad *a)*.......... 308
„ ad *b)*.......... 302
„ ad *c)*.......... 89
Ogólna suma.......... 699

b) Wydział jurydyczny:
zwyczajnych słuchaczów.......... 282
nadzwyczajnych.......... 17
między tymi teolog.......... 1
zostaje.......... 16
do tego zwyczajnych.......... 282
Razem.......... 298

c) Wydział filozoficzny:
zwyczajnych słuchaczów.......... 16
nadzwyczajnych.......... 92
między tymi teologów.......... 66
a pod *b)*.......... 1
67 zostaje.......... 25
Ogółem.......... 41

Suma ad *a)*.......... 293
„ ad *b)*.......... 298
„ ad *c)*.......... 41
Ogólna suma.......... 632

Uwaga ad 6. *Pod rubryką odeszłych z uniwersytetu objęci są teologowie czwartego roku, tudzież ci, którzy się na drugi kurs niekazali zapisać, a więc przestali być uczniami. Formalnych świadectw wystąpienia lub odejścia wydano w roku 1851 ośmdziesiąt, z tych* **78** *jurystom a* **2** *uczniom wydziału filozoficznego.*

„ **7 i 8.** *W tę rubrykę wchodzą także stypendya z funduszu religijnego dla teologów.*

Przegląd złożonych w r. 1851 rygorozów, odbytych dysputacyi i promocyi.

Wydział naukowy	Rygoroza		Dysputacye	Promocye	
	z approbacyą	z reprobacyą			
Teologiczny	2	—	—	—	Jeden doktorand otrzymał od wysokiego ministeryum dyspensę od dysputacyi
Jurydyczny	36	—	11	12	
Filozoficzny	4	—	—	1	
Ogółem	42	—	11	13	

Przegląd wykładanych przedmiotów.

I. Wydział teologiczny.

Kurs zimowy.

Przedmiot	Liczba godzin na tydzień	Język naukowy	Liczba słuchaczów
Historya kościelna	9	łaciński	61
Język hebrajski i archeologia biblijna	9	—	52
Dialekta biblijne	2	—	9
Język grecki i hermeneutyka	9	—	83
Wyższa egzegietyka biblijna	2	łaciński	25
Pedagogika	2	niemiecki	74
Dogmatyka	9	halicko - ruski	97
Dogmatyka	9	łaciński	10
Teologia moralna	9	łaciński	109
Teologia pastoralna	9	polski	12
Teologia pastoralna	9	halicko - ruski	43
Katechetyka i metodyka	5	polski	12

Kurs letni.

Przedmiot	Liczba godzin w tygodniu	Język naukowy	Liczba słuchaczów
Historya kościelna	9	łaciński	48
Introdukcya do ksiąg starego testamentu, język hebrajski i egzegetyka	9	dtto	47
Dialekta biblijne	2	dtto	9
Grecka gramatyka, introdukcya biblijna i egzegetyka nowego testamentu	9	dtto	82
Wyższa egzegetyka	2	dtto	25
Pedagogika	2	niemiecki	74
Dogmatyka	9	łaciński	10
dtto	9	halicko - ruski	97
Teologia moralna	9	łaciński	107
Teologia pastoralna	9	polski	12
dtto	9	halicko - ruski	43
Katechetyka i metodyka	5	polski	12
dtto	5	halicko - ruski	43

II. Fakultet jurydyczno-polityczny z niemieckim językiem naukowym.

Kurs zimowy 1851.

Przedmiot	Liczba godzin	Liczba słuchaczów
Austryackie postępowanie karne	5	44
Filozofia prawa	4	81
Encyklopedya nauki prawa	1	120
Nauka policyi	4	116
Ekonomia polityczna i nauka finansów	5	121
Powszechna statystyka austryacka	5	62
Regulamin ceł i dochodów skarbowych	5	46
Nauka rachunkowości państwa	7½	16
Instytucye prawa rzymskiego	4	8
Nauka o posiadaniu	1	45
Prawo sukcesyjne	4	8
Austryackie prawo cywilne	9	114
Styl urzędowy i postępowanie sądowe	4	79
Postępowanie w sporach prawnych	5	95
Ustna i jawna procedura sądowa	4	10

Kurs letni 1851.

Przedmiot	Liczba godzin	Liczba słuchaczów
Powszechne prawo publiczne	4	92
Powszechne prawo narodów	4	84
Zasada i system prawa karnego	1	63
Austryackie ustawy kultury krajowéj i rękodzieł	4	62
Austryacka nauka administracyi	5	83
Statystyka europejska	4	80
Karne prawo cłowe	4	11
Austryackie podatki stałe	2	59
Nauka rachunkowości państwa	7½	15
Austryackie prawo publiczne	4	55
O urzędach i prebendach kościelnych	5	27
Austryackie prawo cywilne	8	87
O preskrypcyi	1	98
Prawo polskie	4	30
Prawo handlowe i wekslowe	4	47
Postępowanie w sprawach nie-spornych	1	81
Medycyna sądowa	5	89

III. Fakultet filozoficzny.

Kurs zimowy.

Przedmiot	Liczba godzin	Jezyk naukowy	Liczba słuchacz.
Objaśnienie Iliady	3	grecki	13
Nauka o formach greckich	2	dtto	16
Objaśnienie od Horacego	13	łaciński	13
Wstep do filozofii i ogólnéj metafizyki	4	niemiecki	76
Historya filozofii	3	dtto	18
Historya Oryentu w starożytności i w wiekach średnich	4	dtto	83
Historya Czech i Wegier aż do r. 1526	4	dtto	94
Pedagogika	2	dtto	6
Wyższa matematyka	6	niemiecki	5
Fizyka	6	dtto	43
Matematyka fizyczna	6	dtto	5
Historya naturalna	5	dtto	19
Język polski	2	polski	7
Literatura polska	3	dtto	4
Jezyk halicko-ruski	3	halicko-ruski	41
Ruska literatura	2	dtto	39
Język hebrajski	2	niemiecki i hebrajski	23
Literatura hebrajska	2	niemiecki	15
Język chaldejski	1	niemiecko-chaldejski	14

Kurs letni.

Przedmiot	Liczba godzin	Jezyk naukowy	Liczba słuchacz.
Encyklopedya nauk klasycznych	3	niemiecki	4
Mowy Demostenesa	3	grecki	4
Suetonii vita Caesaris	1	łaciński	5
Ogólna i szczególna filozofia moralna	4	niemiecki	28
Hegla filozofia	2	dtto	55
Historya filozofii	3	dtto	26
Jeograficzno-etnograficzno-historyczny opis Grecyi	4	dtto	39
Historya państwa austryackiego od Ferdynanda I. do Leopolda I.	3	niemiecki	25
Heraldyka	2	dtto	14
Pedagogika	2	dtto	3
Wyższa matematyka	5	dtto	2
Fizyka	6	dtto	32
Matematyka fizyczna	$4\frac{1}{2}$	dtto	8
Historya naturalna	5	dtto	7
Historya literatury prawa polskiego	2	polski	26
Metryka polska	2	dtto	2
Słowo czasowe polskie	2	dtto	3
Gramatyka halicko-ruska	3	halicko-ruski	38
Igora wyprawa	2	dtto	38
Literatura hebrajska	1	niemiecki	17
Jezyk hebrajski	2	niemiecko-hebrajski	9
Język Syryjski	2	niemiecko-syryjski	13

(D. c. n.)

Biblioteki.

Pierwsze zbiory książek, ile pamięć sięga, były Żydów za Mojżesza; składały się z ksiag świętych i pism o rzeczach mądrości ludzkiéj, prawa cywilnego i polityki. Sąsiedzi żydów, mieszkańcy Chaldei i Fenicyi równie o tym czasie posiadali także zbiory książek acz niewiadomo dokładnie w jakim rodzaju. Ale pierwsze biblioteki warte wspomnienia zakładali Egipcyanie. Osymandias spółczesny Priamowi, mieni się założycielem najstarożytniejszéj biblioteki egypskiéj, bo pierwszy wystawił gmach publiczny Muzom i ozdobił przyczółek napisem: „Skarb leków duszy“; ale leków w tych czasach niemogło być zbyt wiele. Niemiała też ta pierwsza biblioteka egypska w Memfis mimo swéj starozytności, tyle sławy, by przyćmić drugie zbiory Ptolomeja Soter w Aleksandryi, około trzysta lat przed erą chrześciańską. Staraniem Ptolomejów bogacona przez kilka wieków, zawierała blisko 700.000 tomów ściaganych z całego świata i opłacanych na wagę złota; ale w czasie pożaru przy zdobywaniu porta aleksandryjskiego za Juliusza Cezara spłonęła w części, i dopiéro ze szczątków jéj i z ksiag zdobytych łupem na królach Pergamu, powstała nowa biblioteka aleksandryjska, którę Marek Antoni oddał Kleopatrze darem. Niesnaski domowe i późniejsze napady rzymskie marnowały w dali bogactwa tego zakładu, aż wreszcie pożoga i ogień Saracenów przy zdobyciu Aleksandryi około 650 po Chrystusie dokonały jéj zniszczenia pod panowaniem kalify Omara. Spłonęły na rozkaz jego pomniki i świadectwa rozumu ludzkiego opalając przez pół roku, jak twierdzą, łaźnie publiczne.

Z Azyi, z Afryki zaniosły się biblioteki do Grecyi, i kilka wieków przed erą chrześciańską już były po miastach greckich piękne zbiory; i sławni z gadulstwa niemniéj i z pióra Ateńczycy należeli do piérwszych założycieli, ale zbiory im pierwsze zagarnęli Persowie. Opływał też wschód w łupy książkowe, aż do czasów nachodu Rzymian; odtąd zaczął Rzym zbogacać się niemi, i powstawać zaczeły zbiory ksiąg prywatne i publiczne. Juliusz Cezar, August, Domician i inni pozakładali rozmaite biblioteki, a Ulpiańska które Trojan założył, zawierała 100.000 tomów. Z końcem IV. wieku liczono w Rzymie dwadzieścia ośm bibliotek publicznych i wielką liczbę bibliotek prywatnych. Wszystkie te skarby zniszczyły i roztrwoniły napady barbarzyńców z północy, i Zachód postradał ksiązki jak nabył; szczęściem wschód pokrył z czasem przynajmniéj w części literackie ubóstwo. Następcy Omara wysilali się jakby zatrzéć ślady barbarzyństwa. Bagdad, Aleksandrya, Kahira. Trypolis, zakładały biblioteki; Cesarze wschodu wydali rozkaz lub dali popęd składania ksiąg po wyspach Archypelagu, a powierzyli dozór nad zbiorami mnichom na górze Athos.

Gdy z czasem poosiedlały się barbarzyńskie plemiona na zachodzie, a wstrząśnienia ludów przygasły, zaczęli światli ludzie zbierać roztrzęsłe zabytki ksiąg rzymskich. Mnisi i Karol Wielki byli właściwie wznowicielami bibliotek we Francyi, w Niemczech, we Włoszech, podczas gdy Arabowie rozwijali światło nauk i smak do zbiorów naukowych w Hiszpanii. Wyposażono siedmdziesiąt miast hiszpańskich w skarby literatury, a Kordowa posiadała 100.000 tomów.

Jeżeli już przed wynalezieniem drukarstwa mogły tak ogromne powstać zakłady, łatwo pojąć jak liczne i bogate zgartywać się dawały zbiory, kiedy była łatwość mnożenia ksiąg nowych i starych w Europie rosnącéj w oświate. W XV. wieku już liczono dziesięć bibliotek we Włoszech, w Niemczech, w Danii i w Anglii. W XVI. przybyło sześć w Niemczech, jedna we Francyi, jedna we Włoszech, jedna w Szkocyi, jedna w Hiszpanii. Jedynaście bibliotek narosło w ciągu XVII. wieku; Niemcy liczyli trzy, Włochy trzy, Francya dwie, Szwecya, Dania, Szkocya po jednej. W XVIII. wieku zapisała chronika cudoziemska dziewięć nowych bibliotek, trzy we Włoszech, dwie w Niemczech, jednę w Hiszpanii, jednę w Francyi, jednę w Anglii, jednę w Rosyi, nie wzmiankując o polskiéj Załuskich, dodaje tylko w ogólności: „zresztą o tym czasie powstawało mnóstwo bibliotek mniéj więcéj bogatych po wszystkich krajach i miastach znakomitszych.“

Trudno z tém wszystkiem bez katalogów, jakich podówczas mało znano, dokładnie podać liczbę ksiąg po bibliotekach; spisy przechowane i podawane tyle są sprzeczne, że o prawdzie zwątpićby przychodziło. Według sumiennéj, acz właściwie domyślnéj rachuby, klasyfikują uczeni bogactwo zbiorów jak następuje: Za najbogatszą bibliotekę uchodzi królewska biblioteka paryska, posiadając 626.000 tomów druku a 80.000 rękopisów; po niéj uważają Francuzi z których te uwagi czerpiemy, bibliotekę w Monako, (540.000), następnie Petersburską (432.000), Kopenhadzką (410.000), Mnichowską (400.000), Wiedeńską i Berlińską cenią na 280.000; po innych nie liczą nad 250.000 tomów.

Uzupełniając pobieżny ten zakład ruchu jakiemu biblioteki ulegały, dodać należy, że i Turcya i Stany Zjednoczone Amerykańskie posiadają zbiory pewne, chociaż zakłady ich zbyt jeszcze są małe, by się do znakomitych liczyć mogły. Ale czego pominąć się niegodzi, że Chiny, jak we wszystkiem przodkujące, tak też od niepamiętnych czasów celują przed nami zbiorem ksiąg i zakładami bibliotek; sama biblioteka Pekińska zawiera 280.000 tomów.

W tych tu zebranych szczegółach przed kilkunasta laty, w czasach kiedy jeszcze obyczajem bywało osłaniać się tajemnicą przed światem, zachodzą niejakie uchybienia, które późniejsze sprostowały doniesienia. Dla wiadomości o bibliotekach polskich podajemy w krótkości stan biblioteki Petersburskiéj, jak ją opisała w roku upłynionym gazeta akademiczna tamtejsza.

Biblioteka cesarska w Petersburgu otwarta od r. 1814 dla publiczności, liczy przeszło 600.000 dzieł drukowanych, między niemi 6 do 7 tysięcy inkunabułów, i wiele egzemplarzy rzadkich, 21.000 rękopisów i autografów i 50.000 sztychów.

Urosła zaś ta biblioteka z następujących zbiorów:

1. Z biblioteki Załuskich, przeniesionéj do Petersburga w r. 1795. po zajęciu Warszawy, a uzbieranéj staraniem dwóch braci hrabiów Załuskich. Pierwszy Józef-Jędrzéj-Junosza Thabasz hrabia z Załuskich Załuski, jeden z najznakomitszych dygnitarzy kościelnych i uczonych, Wielki Referendarz koronny Polski, jest właściwym założycielem téj biblioteki, poświęciwszy 43 lat wieku swego, a może i większą część majątku na nią. Brat jego hrabia Jędrzéj-Stanisław-Kostka z Załuskich Załuski książe Siewierski, biskup krakowski przejmując skarby te od brata, postanowił otworzyć je dla publiczności. W téj myśli umieścił bibliotekę w Warszawie roku 1742 w gmachu osobnym, powiększył

własnym księgozbiorem, wyznaczył posag dla pomnożenia zbiorów, i otworzył ją na użytek publiczny w r. 1747. Sława biblioteki Załuskich tak była wielka, że papież Benedykt XIV. bulą z r. 1752 pod klątwą pogroził każdemu, ktoby się winnym okazał marnotrawstwa skarbu tego. Po zgonie Andrzeja, objął administracyę biblioteki napowrót brat hrabia Józef Załuski, podówczas biskup kijowski, i pomnożył ją jeszcze; po jego zaś śmierci 1774 biblioteka przeszła na własność korony i rzeczypospolitéj. Lecz po trzeciem podziale Polski, Warszawa przechodząc w ręce Prus, bibliotekę zabrała Rosya na mocy umowy osobnéj. Przewieziono ją z małą poniekąd stratą do Petersburga, zawierała jednak oprócz 5.441 tomów ustąpionych w r. 1799 dla ces. kolegium medycznego, jeszcze 255.199 tomów. Świetniejszą część jéj co do treści składały teologia, hystorya, mianowicie hystorya miast i Polski i bibliografie, w czém samych katalogów różnych bibliotek liczono 2.361 numerów.

2. Dalsze zasoby biblioteki Petersburskiéj składa zbiór rękopisów radcy legacyi Dubrowskiego, który w czasie rewolucyi francuzkiéj w r. 1789 nabywał roznoszone książki i dzieła z biblioteki w St. Germain, z archywum Bastyli, a później cały zbiór zbogacony 8.000 autografów zebranych po całej Europie, przedał imperatorowi Aleksandrowi I. w r. 1805.
3. Po wojnie perskiéj przybyły manuskrypta z grobowca Szejka Sefi w Ardebil.
4. Po wojnie tureckiéj dostały się manuskrypta z meczetu Achmeda w Akhalczyku, jako też z Erzerum i Bażezid.
5. Po powstaniu 1830 r. przeniesiono z biblioteki puławskiéj książąt Czartoryskich 7.728 tomów.
6. Po wywołaniu jezuitów zabrano bibliotekę połocką.
7. Pomnożył znacznie zbiory przewóz biblioteki warszawskiéj złożonéj ze 150.000 tomów druku a 150 kartonów z rękopisami; w co też wchodziły i zbiory warszawskiego towarzystwa przyjaciół nauk.
8. Jeden z bogatszych zasiłków pochodzi ze zbioru dzieł rzadkich Hr. Suchtelen, ministra rosyjskiego w Sztokholmie, które cesarz Mikołaj nabył, i złączył ze zbiorami pp. Jtalińsky, księc. Galiczyn, ks. Łobanow Rostoffsky, hr. Wjazmitinoff i innych.
9. Zbiór druków i rękopisów sławiańskich i ruskich, starych i nowych zbioru hr. Tołstoj, które także cesarz Mikołaj zakupił, składa znaczną część całego zakładu.
10. Wreście urastała biblioteka z darów prywatnych i towarzystw publicznych, przyczém zaszczytnie jest wspomniany za dary swoje kupiec moskiewski Sołowieff.

Do tego przypływają od roku 1814 egzemplarze wszystkich dzieł wychodzących niemniéj i wyszłych przed ową epoką, jakoteż dublety znachodzące się po innych bibliotekach cesarskich.

Raport zawierający te doniesienia dodaje jeszcze i sposób jakim ta biblioteka została urzadzona. Ośmiu bibliotekarzy pracowało nad jéj urządzeniem od r. 1795 do 1808, ale bezskutecznie. Do r. 1814 ustawionych było ksiąg 241.717, lecz nie było katalogów; dopiero w r. 1818 minister książę Galiczyn kazał katalogi sporządzić. Ukończono też jedną część spisu w 22 tomach, ale pokazały się pewne niedokładności, i alfabetycznego przeglądu niebyło. Cierpiał na tém zakład do r. 1843. Wtedy dopiéro rozpoczęła się nowa era biblioteki. Wzięto się najprzód do rękopisów ,i we dwa lata ukończono pracę; przystąpiono do układu ksiąg porządkiem alfabetu; do roku i téj pracy dokonano. Trzy lata następne po r. 1849 spisywano tytuły ksiąg historycznych, na kartach osobnych i ta część teraz zupełnie jest ukończona; 50.000 kart w oprawie bardzo misternéj przedstawia w obrazie wszystkie dziejowe pomniki. Tym trybem pracują teraz i inne sekcye.

Co najpiękniejsza: Wstęp do biblioteki wolny każdemu bez wyjątku, a we dnie bez najmniejszej formalności.

Chyrwata wola, Draganowa, Dukla, Głośce, Gorzyca, Gruszówka, Jwla, Kobylany, Leszczyna', Lubatówka, Łaki, Łężyny, Makowiska, Markuszka, Miesce, Mszana, Pankracowa wola, Rogi, Ribitwy, Sadki, Sanoczek, Stróże małe, Stróże wielkie, Sulistrowa, Zagorze, Załęże, Zawadale R. 1366 i 1490.

(Dalszy ciąg. Obacz Nr. 36 i 38 Dodatku tygodniowego z roku przeszłego.)

Causa v(er)o si aliqua | proles feminei sexus u(e)l masculina ex ea prole feminea genita ip(s)is Joanni et Jacobo f(rat)rib(us) germanis aut eorund(em) suctessorib(us) legittimis sexus masculini pro eisd(em) bonis mobilib(us) et im(m)obilib(us) et eorund(em) honor(um) proprietate v(e)l posses|sione iuxta p(rae)inserta(m) ordinacio(ne)m seu aliqua(m) actio(ne)m iuridica(m) intentaverit et intentare voluerit extu(n)c causam sua(m) am(m)ittet et am(m)itte(re) debebit p(ro)les feminei sexus et p(rae)ffati Joannes et Jacobus ac eorund(em) suctessores p(ro)lis masculine | ad nulla(m) responsio(ne)m et iurisdicio(ne)m de iure pro eisd(em) bonis hereditarys h(abe)r(e) debebunt et si quod damnu(m) ex littibus ipsis germanis aut eoru(m) suctessorib(us) prolis masculine legittimis a prole feminei sexus in sumptib(us) v(e)l bonis | p(rae)dictis evenerit hoc totum eiusd(em) prolis feminee damnu(m) e(ss)e debebit quib(us) quid(em) damnis ac o(mn)ib(us) supra exp(rae)ssis eand(em) prole(m) feminea(m) ip(s)e Jeronim(us) Kobyleyszky onerat et om(n)ia bona p(er) ea(n)d(em) p(ro)lem feminea(m) p(ro)tu(n)c in regno habenda | Que bona no(n) sunt supradicte ordinacioni subiecta tam hereditaria q(uam) obligatoria regalia sup(ra)dicta mobilia et i(m)mobilia et nihilnmin(us) solue(n)do damna vtiq(ue) silenciv(m) p(er)petuu(m) ip(s)a p(ro)les feminei sexus p(ro) bonis hereditarys ordinacionj superius | descripte subiectis h(abe)re debebit duntaxat ipsi Joannes et Jacobus f(rat)res germanj et eorund(em) suctessores p(ro)les masculina legittimi veri heredes et possessores temporib(us) p(er)petuis esse debent prout ia(m) sunt, p(ro) quib(us) quid(em) damnis p(ro)les | feminei sexus citata u(e)l cittate tociens quociens ad quodcumq(ue) ius regni polonie ta(m) t(er)restre q(uam) regale seu Castrensse Capitaneale in eod(em) iure stare responde(re) debet seu debent no(n) evadendo p(rae)ffatos Joanne(m) et Jacobum et eorund(em) suctes|sores legittimos p(ro)lis masculine occasione tuicionis et solue(n)dor(um) damnor(um) p(rae)sc(ri)ptionib(us) quibusvis l(ite)ris Regalib(us) t(er)ris districtib(us) territorys sedis iudiciarie ad quos racione domicily p(er)tinet, co(n)v(n)cione colloquio expedicionib(us) bellicis | generalib(us) u(e)l particularib(us) nec p(ro) maiorj allega(n)do se h(abe)re actio(ne)m int(r)a et extra regnu(m) no(n) allegando servicio reipublice u(e)l majestatis regie, se no(n) excipie(n)do iura et co(n)stituciones v(e)l co(n)svetudines regni novas u(e)l veteres co(n)stitutas et co(n)stitue(n)das in co(n)trariu(m) no(n) allegando et nil penit(us) quacu(m)q(ue) via m(od)o forma co(n)trou(er)sia excepcione cautella sibi in auxiliu(m) ip(s)a p(ro)les feminea receperit hoc eisd(em) f(rat)rib(us) et eorund(em) p(ro)lis masculine suctessorib(us) legittimis in iure non | debet abesse s(ed) ad locum p(ro)desse et damna ad simplice(m) assercio(ne)m solu(er)e tenebit(ur) tociens quociens opus fuerit.

W razie zaś, gdyby która potomka lub potomek z niewieściego potomstwa spłodzony przeciw tymże braciom rodnym Janowi i Jakubowi alboli też przeciw prawnym onych dziedzicom męzkim o też ruchome i nieruchome dobra, także o własność lub posiadłość onych według przytoczonéj powyż ustanowy jaki spór sądownie wszczęli albo wszcząć chcieli; natenczas potomstwo niewieście sprawę przegra i przegrać powinno, a przerzeczeni Jan i Jakób, tudzież następcy ich po mieczu do żadnej odpowiedzi i do żadnego sądownictwa względem tychże dóbr dziedzicznych z prawa pociągani być nie mogą. A gdyby ciż bracia rodni lub prawi następcy ich po mieczu z powodu sporu w wydatkach lub na dobrach pomienionych od potomstwa po kądzieli jaką stratę ponieśli, takowa na karb potomstwa niewieściego iść ma; która-to strata i wszystkiem wyżej orzeczonem tenże Hieronim **Kobylejski** *pomienione potomstwo niewieście i wszystkie w posiadaniu tegoż potomstwa niewieściego podówczas w obrębie korony być mogące a przerzeczonej ordynacyi niepodległe, tak dziedziczne jako i wyżwyrażone zastawem trzymane królewszczyzny z ruchomościami i nieruchomościami odłóża, także toż potomstwo niewieście do wynagrodzenia strat i do ustawicznego względem dziedzicznych wyżopisanej ustanowie podlegających dóbr milczenia obowiązuje, a prawdziwymi dziedzicami i właścicielami iście tylko ciż bracia rodni Jan i Jakób tudzież prawni onych potomkowie męzcy, jako już są, wiecznemi czasy być mają. O które-to straty ilekrotnie potomstwo płci niewieściej przed jakikolwiek sąd polskiej korony czy-to ziemski czy królewski albo grodzki starościński pozwane będzie, tylekrotnie stawać i w temże prawie odpowiadać ma, nie uchodząc przed pomienionym Janem i Jakóbem tudzież prawymi ich dziedzicami męzkimi z powodu obrony i wynagrodzenia strat; nie uniewinniając się przedawnieniem, żadnemi listami królewskiemi, ziemiami, powiatami lub okręgami sądowemi, do których ze względu na siedlisko swoje należą, ani też sejmem, zjazdem, pospolitem ruszeniem albo-li też częściowa wyprawą wojenną, a dla mocniejszej wymówki sprawą w koronie lub za obrębem korony wytoczoną; nie wyłamując się usługą Rzeczypospolitéj lub królewskiej Mości; nie odpierając prawami, ustawy lub zwyczajami koronnemi, nowemi lub dawnemi, uchwalonemi i nieuchwalonemi, nic też, cokolwiekby toż potomstwo niewieście jakąbądź drogą, środkiem i sposobem, sporem, zwłoką lub poręką ku własnej użyć pomocy, tenże braciom i prawnym onych męzkiej płci potomkom szkodzić* **nie** *powinno, lecz wszystko onym w prawie na korzyść* [1] *wyjść ma; szkody też, ilekrotnie potrzeba tego się okaże, na proste twierdzenie wynagrodzić obowiązane.* (D. n.)

P r z y p i s k i.

1) W potwierdzeniu tegoż aktu r. 1530 w Czechowie w poniedziałek przed uroczystością oczyszczenia N. Maryi P. wydanem stoi „lucrum" a 3) zamiast „secunda" stoi „sexta", coby znaczyło w piątek. — Różnice między przytoczonym powyżej a w 32gim Nrze z r. z. według oryginału wydrukowanym akcie Kazimierza W. z r. 1366 są następujące: w kazimirzowskim akcie stoi: Pomeranie — honorabilis — Macowiszcza — Chirwatowawola — Ducle — vtilitatibus que in ipsis sunt — dictorum suorum Nepotum — femininam — questio inde orietur — Quamquidem donacionem et resignacionem, memoratus dominus Janussius petiuit nostris literis confirmari, Nos vero ipsius peticionibus benegnius inclinati, attendentes, quod juste potentibus non est denegandus assensus, dictas, donacionem et resignacionem ratae etc. — habentes — Millesimo CCC° Sexagesimo Sexto — Petro Sandomiriensi, Palatinis. Wyłczone Sandomiriensi, Zanissio etc. — w powyższym zaś: Pomeravie — Venerabilis — Makoviska. — Chrvathowa Volya — Dukla — vtilitatibus que in eis sunt — p(rae)dictorum suorum Nepotum — femineam — questio oreretur — Quam quidem donacionem et resignacionem ratas etc. — habendo — Millesimo trecentesimo Octuagesimo octauo — Petro Sandomiriensi, Zavissio etc.

Główny Redaktor **M. Srzeniawa Sartyni.** Z c.k. galic. Drukarni rządowéj.